

**QORTI CIVILI PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)**

ONOR. IMHALLEF MARK CHETCUTI LL.D.

Illum it-Tlieta, 28 ta' Gunju 2016

Numru 1

Rikors Nru. 30/2015

Rosanne Galea, John David Galea

vs

Avukat Generali, Kummissarju tal-Pulizija

Il-Qorti,

Rat ir-rikors kostituzzjonali tar-rikorrenti tal-14 ta' April 2015 li jghid hekk:

Fatti tal-Kaz

Illi l-esponenti fiz-zmien meta gew akkuzati quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) kienu d-diretturi tas-Socjeta Future Focus Limited liema socjeta kostitwita fis-sena elfejn (2000), u li kienet tipprovdi tħarrig inter alia fl-informatika liema tħarrig kien isir principalment anke jekk mhux esklussivament minn fond f'Triq il-Maggazini, Furjana fejn hemm skola allestita għal dan il-ghan.

Illi l-esponenti gew akkuzati illi in rappresentanza tas-socjeta Future Focus Limited, sabiex jiksbu xi vantagg jew benefiċċju għalihom infużhom jew għal haddiehor, f'xi dokument mahsub għal xi awtorita pubblika, xjentement għamlu dikjarazzjoni jew stqarrija falza, jew taw tagħrif falz.

Illi l-fatti li kkaratterizzaw il-kawza kienu illi l-esponenti bhala diretturi tas-socjeta Future Focus Limited kienu ntrabtu illi jipprovd tħarrig fl-informatika permezz ta' korsiġiet għal Malta College for Arts, Science and Technology

(MCAST), institut akademiku governattiv. Dan l-institut governattiv minhabba d-domanda qawwija ghal dan is-suggett, ma kienx ser ilahhaq biex jakkomoda l-istudenti kollha li kienu ser jintraprendu dan il-kors. Ghalhekk, inharget talba lill-istituzzjonijiet edukattivi privati sabiex joffru, taht is-supervizjoni tal-institut, is-servizzi taghhom. Fost l-offerenti kien hemm s-socjeta tal-esponenti li kienet gia fis-sena precedenti provdiet dan it-tahrig f'isem l-MCAST. Inhargu 'tenders' ghal dan il-fini u in segwitu l-Pulizija giet mitluba tinvestiga l-metodu tal-ipprocessar taghhom minhabba allegati irregolaritajiet, senjatament, fil-konfront tas-socjeta tal-esponenti, li ghamlet dikjarazzjonijiet foloz dwar li l-fond taghhom kien jipprovi accessibilita lil persuni b'dizabilita. Jirrizulta illi l-esponenti kienu dahlu offerta ghal tnejn mit-tlett 'tenders' li kienu nhargu, li kienu entrambi accettati.

Illi l-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali permezz ta' sentenza datata ghoxrin (20) ta' Marzu tas-sena elfejn u tlettax (2013) fl-ismijiet II-Pulizija vs Rosanne Galea et ma sabietx lill-esponenti hatja tal-akkuza migjuba fil-konfront taghhom u ghalhekk illiberathom minn kull imputazzjoni u htija.

Illi l-Avukat Generali hassu aggravat bis-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali u ghalhekk interpona umli appell. Il-Qorti tal-Appell Kriminali permezz ta' sentenza datata sitta (6) ta' Marzu tas-sena elfejn u erbatax (2014) fl-ismijiet II-Pulizija vs Rosanne Galea et irrevokat is-sentenza appellata u wara li rat l-artikolu 188 tal-Kap. 9 tal-Ligijiet ta' Malta ddikjarat lill-esponenti hatja tal-imputazzjoni migjuba kontra taghhom u kkundannathom ghal piena ta' prigunerija ta' tmintax-il xahar kull wiehed u wahda minnhom b'dana pero illi dan it-terminu għandu jkun sospiz għal zmien sentejn.

Ilmenti Kostituzzjonali

1) Dritt tal-Assistenza Legali

Illi l-esponenti kienu irrilaxxaw zewg stqarrijiet a tempo vergine meta gew interrogati mill-Pulizija, minghajr ma ingħataw l-opportunita għall-access tal-assistenza legali minn avukat tal-fiducja tagħhom peress illi l-ligi f'dak iz-zmien ma kienetx tippermetti dan.

Peress illi l-ligi fiz-zmien illi fi l-esponent gie arrestat u investigat ma kienetx tipprovi għad-dritt tal-assistenza legali lill-arrestat f'ebda hin tal-arrest, qabel jew matul l-interrogazzjoni kif ukoll ma kienetx tippermetti li l-persuna investigata access tal-file tal-Pulizija u dan jikkostitwixxi ksur tad-dritt fundamentali tal-esponent għal smiġi xieraq ai termini tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea għad-Drittijiet tal-Bniedem.

Illi sahansitra l-Qorti tal-Appell Kriminali fl-ezaminazzjoni tal-provi sabiex waslet għall-konkluzzjonijiet tagħha, strahet partikolarmen fuq l-istqarrijiet tal-esponenti, liema stqarrijiet gew meħuda mingħajr l-esponenti kellhom access għal assistenza legali minn avukat tal-fiducja tagħhom.

Illi għalhekk jigi umilment sottomess illi din il-procedura kellha necessarjament tigi ntavolata u dan peress illi jidher car illi l-Onorabbi Qorti tal-Appell Kriminali

tat piz lill-istqarrijiet rilaxxata mir-rikorrenti fil-konsiderazzjoni tagħha biex tingħata s-sentenza u konsegwentement issib htija fl-esponenti, Dan ghaliex, il-Qorti tal-Appell Kriminali, tghid testwalment hekk:

Fl-istqarrija tagħha l-appellata Rosanne Galea tammetti illi persuna b'wheelchair ma tistax taccidi għal dan il-fond meta hi tghid "le, mhux accessibbli għal kull persuna b'dizabilita, imma huwa accessibbli għall-maggoranza ta' persuni b'dizabilita hlief persuni illi għandhom bzonn wheelchair." Deherilha illi ma kellhiex tiddikjara dan fid-dokumenti tat-tender il-Kopja Informali ta' Sentenza Pagna 14 minn 16 Qrati tal-Gustizzja ghaliex qatt ma kellhom persuna b'wheelchair minn mindu fethu f'Dicembru tas-sena elfejn (2000). L-istess jammetti l-appellat John Galea fejn filwaqt illi ammetta illi kien iddikjara illi l-fond kien accessibbli għal persuni b'dizabilita, spjega illi dizabilita tista' tfisser hafna sitwazzjonijiet u mhux biss wheelchair, allura f'dak il-kaz il-post kien accessibbli għal hafna dizabilitajiet. Argumenta illi skont it-tender documents ma giex definit ebda standards ta' accessibility for persons with disabilities. Hawn qieghda l-kontroversja f'dan il-kaz. Filwaqt illi l-Avukat Generali qiegħed jargumenta illi access għall-persuni b'dizabilita għandha tfisser access b'wheelchair, l-appellati qegħdin jħidu illi access għal persuni b'dizabilita tista' tfisser hafna affarijiet għal hafna forom ta' dizabilitajiet u l-fond hu accessibbli għal hafna nies b'dizabilita għad illi jista' jkun hemm diffikultajiet għal persuni f'wheelchair. Argumentaw, per ezempju, illi rampa tista' sservi għal wheelchair izda għal amputee bi prostasis hija l-ghar haga li jista' jkollu. Terga', filwaqt illi ammettew illi l-fond kellu tarag, u dan kien problema, izda ma kien hemm ebda definizzjoni fit-tender document ta' xhiex kellha tkun id-dizabilita u x'kien mistenni mill-applikanti. Skont it-tender, is-servizz shih kellu jigi ipprovdut wara l-mobilisation period u mhux f'dak l-istadju tat-tender, fejn f'dak l-istadju wkoll ma kienx hemm kejl tal-Qorti fuq xiex timxi u għalhekk l-argument tal-Qorti tal-Magistrati kien korrett u kellha tigi konfermata minn din il-Qorti.

Ikkunsidarat:

Din il-Qorti ma taqbilx ma' dan l-argument. Tibda biex tagħmlha cara u tafferma bhala principju ...

Konsegwentement, jidher car illi l-Qorti tal-Appell Kriminali tat piz qawwi lil istqarrija tar-rikorrenti (liema huma rrilaxxaw mingħajr assistenza legali) sabiex waslet għas-sejbien ta' htija tagħhom.

Illi l-eskluzjoni totali ta' avukat tal-fiducja tal-esponenti mill-istadju tal-investigazzjoni, partikolarmen waqt it-tehid tal-istqarrija huwa leziv tad-drittijiet fundamentali tagħhom għall-smigh xieraq u hija ta' pregudizzu kbir għall-esponenti;

Illi d-dritt tal-assistenza legali għall-persuni suspettati waqt l-investigazzjoni, bhala aspett tad-dritt fundamentali għal smigh xieraq ai termini tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea għad-Drittijiet tal-Bniedem gie stabbilit permezz tal-gurisprudenza kopjuza u kostanti tal-Qorti Ewropea tad-drittijiet fundamentali tal-bniedem liema dritt gie ritenut illi jigi

miksur anke jekk il-persuna suspectata u investigata tibqa' siekta tul il-kors kollu tal-arrest tagħha;

Illi fil-kaz Salduz vs Turkey deciz fis-sebgha u ghoxrin (27) ta' Novembru tas-sena elfejn u tmienja (2008);

"In order for the right to a fair trial to remain sufficiently 'practical and effective' ..., art 6 S 1 [of the Convention] requires that as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling reasons to restrict this right. Even where compelling reasons may exceptionally justify denial of access to a lawyer, such restriction - whatever its justification - must not unduly prejudice the rights of the accused under article 6 ... The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction." (S55)

Illi inoltre I-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fil-kaz Dayanan v. Turkey (13.10.2009 (II) irriteniet is-segwenti;

"As emerges from the generally recognized international norms, which the Court accepts and which complement its case-law, a suspect must be afforded assistance by a lawyer as soon as he has been deprived of his liberty, whether or not he is to undergo interrogations.

In the instant case it is not disputed that the applicant was not assisted by a lawyer when he was in custody, as such assistance was not allowed by the law in force at the relevant time. In itself, such a systematic restriction based on relevant statutory provisions warrants the conclusion that the requirements of article 6 have not been met, irrespective of the fact that the applicant remained silent throughout his custody."

Illi inoltre il-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fis-sentenza Pischalnikov v. Russia deciza fl-erbgħa u ghoxrin (24) ta' Settembru tas-sena elfejn u disgha (2009) spjegat fid-dettal il-funzjonijiet varji u teknici tal-avukat fl-istadju tal-investigazzjoni:

"Having been denied legal assistance, the applicant was unable to make the correct assessment of the consequences his decision to confess would have on the outcome of the criminal case ... In the absence of assistance by counsel, who could have provided legal advice and technical skills, the applicant could not make full and knowledgeable use of his rights afforded by the criminal procedural law ..."

L-istess principji intqalu mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fis-sentenza Plonka vs Poland deciza fil-wieħed u tletin ta' Marzu tas-sena elfejn u disgha (2009);

'The Court further reiterates that although not absolute, the right of everyone charged with a criminal offence to be effectively defended by a lawyer, assigned officially if need be, is one of the fundamental features of fair trial

(*Poitrimol v. France*, 23 November 1993, § 34, Series A no. 277-A, and *Demebukov v. Bulgaria*, no. 68020/01, § 50, 28 February 2008).

The Grand Chamber has recently stressed that in order for the right to a fair trial to remain sufficiently "practical and effective" article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling reasons to restrict this right. Even where compelling reasons may exceptionally justify denial of access to a lawyer, such restriction - whatever its justification - must not unduly prejudice the rights of the accused under article 6. The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction (see *Salduz v. Turkey* [GC], no. 36291/02, § 55, 27 November 2008).

In view of the circumstances the guarantee of fairness enshrined in article 6 required that the applicant had the benefit of the assistance of a lawyer from the very first stage of police questioning. In this regard, it is not for the Court to speculate on what the applicant's reaction or her lawyer's advice would have been had she had access to a lawyer at the initial stage of the proceedings (see *Salduz*, cited above, § 58).

The Court considers that in the present case the applicant was undoubtedly directly affected by the lack of access to a lawyer during her questioning by the police. Neither the assistance provided subsequently by a lawyer or the adversarial nature of the ensuing proceedings could cure the defects which had occurred during the police custody.

The foregoing considerations are sufficient to enable the Court to conclude that there has been a breach of article 6 § 1 of the Convention in conjunction with article 6 § 3 (c). Having regard to this finding, the Government's preliminary objection must be rejected.

Illi ghaldaqstant jirrizulta car u inekwivoku mill-gurisprudenza kopjuza u kostanti tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem illi tali ksur jissussisti awtomatikament mic-cahda tal-access tal-assistenza legali lill-persuna suspettata u dan indipendetament mic-cirkostanzi, karattru, antecedenti, vulnerabbilita o meno, tal-persuna investigata (*Salduz vs Turkey*; *Brusco vs France*; *Panovits vs Cyprus*; *Pischalnikov vs Russia*; *Dayanan vs Turkey*; *Plonka vs Poland*; *Pavlenko vs Russia*; *Boz vs Turkey*; *Demirkaya vs Turkey*).

Illi f'Malta I-Qorti Kostituzzjonali wkoll sabet ksur tad-dritt fundamentali ta' smigh xieraq fis-sentenzi Pulizija vs Alvin Privitera u Pulizija vs Esron Pullicino.

Illi, fil-fatt, fil-kaz II-Pulizija vs Alvin Privitera deciza fil-hdax (11) ta' April tas-sena elfejn u hdax (2011), il-Qorti Kostituzzjonali sahqed illi:

"Il-Qorti tikkonkludi li fil-kaz odjern kien hemm lejzoni tad-dritt tal-appellant ghal smigh xieraq kif sancit fl-artikolu 6(3)(c) konguntivament mal-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropeja meta huwa ma nghatax I-assistenza legali. Din il-Qorti hi tal-fehma li d-dritt li persuna arrestata tigi assistita minn avukat għandu

jinghata fil-bidunett tal-investigazzjoni u qabel ma dik il-persuna tirrilaxxja stqarrija."

L-istess Qorti Kostituzzjonal fil-kaz II-Pulizija vs Esron Pullicino deciza fit-tanax (12) ta' April tas-sena elfejn u hdax (2011) irriteniet illi:

Ghalhekk, skont il-Qorti ta' Strasbourg, ir-regola hija li akkuzat għandu jkollu access ghall-avukat fl-istadju bikri tal-investigazzjoni.

Din il-Qorti tirrileva li r-raguni li I-Qorti Ewropeja tinsisti fuq id-dritt ghall-assistenza legali fl-istadju inizjali tal-investigazzjoni hija minhabba l-principju li hadd ma għandu jinkrimina ruhu kif ukoll biex jinzamm bilanc bejn id-drittijiet tal-akkużat u dawk tal-prosekuzzjoni.

Illi dwar ir-rimedju mitlub minnhom, l-esponenti jagħmlu referenza inter alia għad-decizjoni tal-Qorti Ewropeja fl-ismijiet Panovits vs Cipru, deciza fil-11 ta' Dicembru, 2008, fejn il-Qorti qalet:

'It reiterates that when an applicant has been convicted despite an infringement of his rights as guaranteed by article 6 of the Convention, he should, as far as possible, be put in the position that he would have been in had the requirements of that provision not been disregarded, and that the most appropriate form of redress would, in principle, be trial de novo or the reopening of the proceedings.'

2) Enuncjazzjoni zbaljata tal-Ipotezi tal-Ligi

Illi t-tieni lment tal-esponenti jikkoncerna l-enuncjazzjoni zbaljata tal-ipotezi tal-ligi f'diversi punti tas-sentenza prronuncjata mill-Qorti tal-Appell Kriminali li jwasslu għal ksur tad-dritt fundamentali tal-esponenti għal smigh xieraq ai termini tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni tal-Malta u artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea għad-Drittijiet tal-Bniedem. Fil-fatt, fid-diversi konsiderazzjonijiet li għamlet il-Qorti tal-Appell Kriminali sabiex waslet ghall-konkluzjoni tagħha, l-istess Qorti għamel konsiderazzjonijiet legali mhux fattwali liema konkluzzjonijiet huma għalhekk zbaljati u wasslu sabiex l-esponenti ma kellhomx smigh xieraq.

Fl-ewwel lok, il-Qorti tal-Appell Kriminali rriteniet illi "filwaqt illi huwa minnu illi gudikant jista' ma joqghodx fuq relazzjoni teknika, pero dan ma jistax jagħmlu kaprikojazment u jista' biss ma joqghodx fuq rakkmandazzjonijiet teknici jekk ikollu rapport iehor illi jmeri jew ivarja l-ewwel rapport. Il-Qorti ma jkollhiex esperjenza f'certa oqsma teknici illi gieli jkollha thabbat wiccha magħhom u għalhekk tinnomina periti li jkunu esperti fil-materja sabiex jghinuha u jagħmlu r-rakkmandazzjonijiet tagħhom. Dawn ir-rakkmandazzjonijiet għandhom jigu osservati u mhux imwarrba ghax hekk biss il-Qorti jista' jkollha s-serhan tal-mohh illi tiehu decizjonijiet bazati fuq rakkmandazzjonijiet magħmula minn persuni teknici."

Illi din il-konkluzjoni magħmula mill-Qorti ma toħrog imkien mil-ligi anzi sahansitra I-Kodici Kriminali jiprovvdi illi "min għandu jiddeċidi mhux marbut li joqghod għall-fehma tal-periti kontra l-perswazjoni tiegħu" (artikolu 656 tal-Kodici Kriminali). Dan ifisser illi I-Qorti tal-Appell Kriminali mhux talli ma

segwitx id-dettami tal-ligi hekk kif provduti fil-Kodici Kriminali izda sahansitra marret kontra dak provdut fl-istess Kodici.

Illi fit-tieni lok l-istess Qorti tal-Appell Kriminali ghamlet enunzjazzjoni zbaljata ohra tal-ligi meta rriteniet illi "L-importanti hu illi dakinhar illi gie pprezentat it-tender document fil-hdax (11) ta' Settembru tal-elfejn u tmienja (2008) dak id-dokument kien jghid xi haga illi ma kienx veru. L-appellati kienu jafu b'dan, hadu gwadann minn din il-gidba billi l-process ghadda fl-istadju tal-evalwazzjoni, ll-fatt illi gie istallat stair climber fl-ghoxrin (20) ta' Novembru tal-elfejn u tmienja (2008) ma jbiddel xejn ghas-sitwazzjoni legali li qed jafrontaw l-appellati. Dan l-istair climber gie istallat wara l-prezentata tad-dokument tat-tender fejn allura l-appellati ircevew vantagg minn dan id-dokument sforz ghall-gidba illi kien fih. Dan jaqa' nettament taht ic-censura tal-artikolu 188 tal-Kap. 9 li għaliha l-appellati għandhom iwiegħbu."

F'kull stadju ta' sejha għal tender hemm zewg stadji u ciee l-bidding process u s-selection process li jwassal ghall-iffirmar tal-kuntratt. Bejn dawn iz-zewg perjodi hemm dak li jissejjah l-mobilisation period li fl-istess kuntratt gie imfisser bhala "l-avviz bil-quddiem għal min jiehu t-tender biex ilesti ruhu li jagħmel dak kollu li jkun wieghed fl-offerta." Illi għalhekk l-accessibilita għal persuni bi bzonnijiet b'dizabilita kellha tkun sodisfatta u ezistenti fil-mument tal-iffirmar tal-kuntratt u għalhekk d-dikjarazzjoni magħmulia mill-esponenti illi l-post kien accessibili għal persuni b'dizabilita ma kinitx dikjarazzjoni falza ai termini tal-ligi stante illi tali accessibilita kellha tissussisti biss fil-mument tal-iffirmar tal-kuntratt u effettivament fil-mument illi l-esponenti iffirmaw il-kuntratti relativi kellhom il-post tagħhom accessibili għal persuni b'dizabilita. Inoltre, kif irriżarkat ben tajjeb il-Qorti tal-Magistrati, is-sejha biex jigu provduti s-servizzi ta' tahrig, rikjest fit-tender, kien jispecifika biss li l-fond kelli jkun accessibili għal persuni b'dizabilita u li mkien ma giet marbuta din tal-accessibilita ma' xi kriterji specifici apparti l-fatt illi kif irrizulat l-esponenti bhala impjegati tas-socjeta Future Focus Limited kienu diga jimpjegaw magħhom persuni bi bzonnijiet specjal. Stante illi jezistu gradi varji ta' dizabilita liema gradi ma gewx specifikati fit-tender u tenut kont illi l-post kien accessibili għal persuni b'dizabilita, dan iwassal biex l-esponenti fil-mument illi tefghu t-tender tagħhom ma kienek qed jagħmlu dikjarazzjoni falza.

Inoltre, huwa kuncett basilar illi fil-ligi penali jridu jikkonkorru zewg elementi u ciee kemm il-mens rea kif ukoll l-actus reus. Sahansitra, l-artikolu 188 (l-artikolu illi l-esponenti gew akkuzzati bih) jirrikjedi illi kull min jagħmel dikjarazzjoni jew stqarrija falza jew ta' tagħrif falz ikun għamel dan xjentement. Dan ifisser illi jrid ikun hemm kemm intenzjoni specifika kif ukoll dik generika. Kif spjega ben tajjeb Manzini li jagħti spiegazzjoni taz-zewg tipi ta' mens rea f'dan id-dolo. Huwa jsostni li: "il dolo generico consiste nella volontà cosciente e libera e nell'intenzione di compiere la falsificazione sapendo di agire senza diritto", filwaqt li: "dolo specifico ha come fine di procurare a se o ad altri un vantaggio o di recare ad altri un danno." Illi l-Qorti tal-Appell Kriminali lanqas biss ikkunsidrat l-element tal-mens rea meta giet biex tanalizza l-fatti speci tal-kaz u l-imputazzjoni hekk kif dedotta fil-konfront tal-esponenti u għaldaqstant il-bona fide tal-esponenti kellha tittieħed in konsiderazzjoni għal fini tar-reat imputabbli lilhom. Dan ifisser illi l-Qorti tal-Appell Kriminali naqset milli tikkunsidra elementi principali fis-sejbien o meno ta' htija fil-konfront tal-

esponenti liema element huwa espressament rikjest mil-ligi stess u ghalhekk dan iwassal ghal ksur tad-dritt fundamentali tal-esponenti ghal smigh xieraq ai termini tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni tal Malta u artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea għad-Drittijiet tal-Bniedem.

Għaldaqstant I-esponenti jitkolu reverentement lil dina I-Onorabbi Qorti jogħgħobha:

1. Tiddikjara illi minhabba c-caħda tal-assistenza legali waqt l-arrest gew lezi d-drittijiet tal-esponenti għal smigh xieraq kif sanciti fl-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u fl-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem;
2. Tiddikjara illi minhabba kif gie kondott il-process kriminali fil-kawza fl-ismijiet Il-Pulizija vs Rosanne Galea et deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali fis-sitta (6) ta' Marzu tas-sena elfejn u erbatax (2014) gew lezi d-drittijiet tal-esponenti għal smigh xieraq kif sanciti fl-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u fl-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem;
3. Takkorda dawk ir-rimedji effettivi u xierqa fic-cirkostanzi.

Rat ir-risposta tal-Avukat Generali u I-Kummissarju tal-Pulizija li tghid hekk:

1. Illi l-ilment tar-rikorrenti huwa li kien hemm ksur tad-drittijiet fundamentali tagħhom minhabba li kemm qabel u kif ukoll waqt l-interrogazzjoni huma ma ingħatawx id-dritt ghall-assistenza legali, gew imcaħħad mill-access għal-file tal-pulizija li jikkonċerna l-kaz u minhabba enuncazzjoni zbaljata tal-ipotezi tal-ligi.
2. Illi preliminarjament I-esponent Kummissarju tal-Pulizija jirrileva li ai termini tal-artikolu 181B tal-Kap. 16 dawn il-proceduri huma bizżejjed integri bil-presenza tal-esponent Avukat Generali wahdu ghall-ghanijiet ta' dawn il-proceduri konvenzjonali/kostituzzjonali. Għalhekk I-Kummissarju tal-Pulizija għandu jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju.

Id-Dritt ta' Assistenza Legali

3. Illi d-dritt mogħi miil-artikolu 6 tal-Konvenzjoni u mill-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni huwa d-dritt għal smigh xieraq u mhux id-dritt għal-ghajnejha ta' avukat qabel jew waqt illi tittieħed stqarrija. Dan ifisser, li jekk in-nuqqas ta' konsultazzjoni ma' avukat fil-mument tat-tehid tal-istqarrija ma għebi l-ebda pregudizzju serju ghall-akkuzat fl-eżi tal-proceduri kriminali allura dan tal-ahhar ma jkollu l-ebda ragun li jinvoka ksur tas- smigh xieraq abbazi ta' dan in-nuqqas.

4. Il-jedd għal smigh xieraq ma jingħatax biex min hu hati jahrab il-konsegwenzi ta' għemlu minhabba xi formallta nieqsa minn konsegwenzi gravi u reali (ara Joseph Bugeja vs Avukat Generali, Qorti Kostituzzjonali, 14 ta' Jannar 2013). Biex in-nuqqas ta' assistenza legali jista' potenzjalment iwassal għal ksur ta' smigh xieraq irid jigi muri b'mod sodisfacenti li minhabba dak in-nuqqas inħolq perikolu illi r-rikorrenti nstab hati meta ma kellhux jistab hati. Jekk in-nuqqas ta' konsultazzjoni ma' avukat fil-mument tat-tehid tal-istqarrija ma għebi l-ebda pregudizzju serju ghall-akkusat fl-eżi tal-proceduri kriminali

allura dan tal-ahhar ma jkollu l-ebda ragun jinvoka ksur tal-jedd ta' smigh xieraq abbazi ta' dan in-nuqqas. Marbut ma dan, id-dritt tas-smigh xieraq irid jigi kkunsidrat fil-kuntest tat-totalita tal-proceduri kollha u mhux fir-rigward ta' xi moment specifiku.

5. Illi effettivament ir-rikorrenti odjerni bebda mod ma kienu imgieghla jaghtu l-istqarrija li taw lill-Pulizija. Anzi, inghataw t-twissija skond il-ligi u cioe li ma kienux obbligati jitkellmu sakemm ma kienx hekk mixtieq izda dak li ser jghidu seta' jingieb bhala prova kontra taghhom. Minn ezami ta' dawn l-istqarrijiet jidher bic-car li r-rikorrenti fehmu l-import tac-cirkstanza li kienu jinsabu fiha u t-twegibiet taghhom kienu cari u jikkorispondu mal-kuntest ta kull mistoqsija li saritilhom. Inoltre waqt il-proceduri quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali r-rikorrenti ikkonfermaw l-istqarrijiet li huma irrilaxxaw lill-Pulizija meta' xehdu viva voce quddiem il-Magistrat. L-istqarrijiet tar-rikorrenti huma parti mill-process kriminali u fl-ebda hin ma kien hemm xi ilment formali minn naha taghhom li l-istqarrijiet gew mehuda b'abbuz.

6. Illi minghajr hsara ghall-premess ix-xebh li r-rikorrenti jipprovawjisiltu ma certu kazijiet moghtija mill-Qorti Kostituzzjoni u mill-Qorti Ewropea ma huwa ta' ebda ghajnuna ghalihom. Apparti li fdawk il-kazijiet il-kontenut tal-istqarrija kien l-uniku fattur determinanti li seta' jwassal ghas-sejbien ta' htija (kuntrarjament ghal dan il-kaz), tajjeb li jinghad ukoll li fdawk is-sentenzi giet espressa l-fehma li l-jedd tal-assistenza legali għandu jingħata ghall-iskop preciz illi jkun hemm garanzija illi kull stqarrija moghtija mill-persuna interrogata tkun ingħatat b'ghażla hielsa, b'għarfien tal-jedd li tibqa' siekta u bla theddid, vjolenza jew b'mod abbuziv. Il-ksur tal-jedd għal smigh xieraq isehħha meta l-istqarrija tittieħed abbuzivament u mhux bil-fatt biss li tkun ittieħdet mingħajr l-ghajnuna ta' avukat. Ir- rikorrenti jidher li qed jilmentaw mill-istqarrija tar-rikorrenti sabiex waslet għas-sejbien ta' htija" pero huma ma jagħtux ragunjiet validi għalfejn il-Qorti kellha tiskarta dawk l-isqarrijiet li d'altronde huma parti integrali mill-process kriminali. Apparti dan l-esponenti isostnu li meta wieħed jaqra s-sentenza tal-Qorti tal-Appell isib li l-Qorti waslet għas-sejbien ta' htija fuq konsiderazzjonijiet ohra.

7. Għalhekk dan l-ilment imressaq mir-rikorrenti għandu jigi michud minn din l-Onorabbi Qorti.

8. Illi mingħajr pregudizzju għas-suespost, dwar l-ilment li r-rikorrent ma nghatax access għall-file tal-pulizija dan huwa assolutament mingħajr ebda fundament għuridiku jekk mhux ukoll fieragh. Dan minhabba li ma jezisti l-ebda dritt taht il-Konvenzjoni Ewropea jew taht l-Kostituzzjoni li akkuzat għandu access għall-file tal-pulizija. L-akkużat jigi pprocessat u ggudikat fuq l-evidenza li titressaq il-Qorti u mhux fuq dak li jkun hemm fil-file tal-pulizija. Jigi b'hekk li anki dan l-ilment għandi jigi michud.

Enuncazzjoni zbaljata tal-Ipotezi tal-ligi

9. Illi r-rikorrenti qed jallegaw li l-Qorti tal-Appell għamlet enuncazzjoni zbaljata tal-ipotezi tal-ligi u b'hekk garbu ksur tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea.

10. Illi l-esponenti jibda biex jghid li huwa evidenti li r-rikorrenti mhumieks kuntenti mill-fatt li huma instabu hatja mill-Qorti tal-Appell, wara rikors ta' appell li gie intavolat mill-Ufficju tal-Avukat Generali u issa qed jippruvaw jattakaw dik is-sentenza permezz ta' dawn il-proceduri kostituzzjonali. Fis-sustanza ir-rikorrenti qed jistiednu lil din l-Onorabbi Qorti terga' tidhol fil-mertu tal-process kriminali, tagħmel apprezzament mill-gdid tal-provi mijuba u għalhekk tagħmilha ta' Qorti tat-Tielet jew Raba Istanza. L-artikoli 6 u 39 tal-Kostituzzjoni ma jiggarrantixx l-ebda dritt li akkuzat ikollu xi rimedju quddiem qorti tat-tielet grad wara s-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali u għalhekk mhuwiex il-kompli ta' din l-Onorabbi Qorti li tistħarreg mill-gdid il-konkluzjoni li waslet għaliha l-Qorti tal-Appell Kriminali meta irrevokat is-sentenza tal-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali.

11. L-esponenti jissottomettu li l-artikolu 39(1) u (2) tal-Kostituzzjoni ta' Malta jipprovd li sabiex jigi garantit id-dritt għal smigh xieraq, is-smigh għandu jsir fi zmien ragonevoli, u jinstema' minn Qorti indipendenti u imparzjali mwaqqfa b'ligi. L-artikolu 6(1) tal-Kap. 319 tal-Ligljet ta' Malta jmur ftit lil hinn meta jipprovd li s-smigh għandu jkun pubbliku u għandu jkun quddiem tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'ligi. Illi minn dawn l-elementi kollha msemmija, ir-rikorrenti lanqas element wieħed ma jelenkaw jew jilmentaw minnu.

12. Għalhekk dan l-ilment imressaq mir-rikorrenti għandu jigi michud minn din l-Onorabbi Qorti.

13. Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

14. Għaldaqstant fid-dawl tas-suespost l-esponent umilment jitlob lil din l-Onorabbi Qorti jogħobha tichad it-talbiet kollha tar-rikorrenti bl-ispejjeż kontra tagħhom.

Rat li l-kawza giet ceduta fil-konfront tal-Kummissarju tal-Pulizija fil-21 ta' Ottubru 2015;

Rat l-atti u n-noti ta' sottomissjoniżiet prezentati;

Rat li r-rikors thalla għas-sentenza.

Ikkunsidrat

L-ilmenti tar-rikorrenti huma bbazati fuq l-artikolu 6 tal-Kovenzjoni u l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni cioe ksur tad-dritt ta' smigh xieraq.

6. (1) Fid-decizjoni tad-drittijiet civili u tal-obbligi tieghu jew ta' xi akkuza kriminali kontra tieghu, kulhadd huwa ntitolat għal smigh imparzjali u pubbliku fi żmien ragonevoli minn tribunal indipendenti u

imparjali mwaqqaf b'ligi. Is-sentenza għandha tingħata pubblikament izda l-istampa u l-pubbliku jista' jigi eskluz mill-proceduri kollha jew minn parti minnhom fl-interess tal-morali, tal-ordni pubbliku jew tas-sigurta nazzjonali f'socjetà demokratika, meta l-interessi tal-minuri jew il-protezzjoni tal-hajja privata tal-partijiet hekk tehtieġ, jew safejn ikun rigorozament mehtieg fil-fehma tal-qorti f'ċirkostanzi specjalji meta l-pubblicità tista' tippregudika l-interessi tal-gustizzja.

(3) Kull min ikun akkuzat b'reat kriminali għandu d-drittijiet minimi li gejjin:

- (a) li jkun infurmat minnufih, b'lingwa li jifhem u bid-dettal, dwar in-natura u r-raguni tal-akkuza kontra tieghu;
- (b) li jkollu zmien u facilitajiet xierqa ghall-preparazzjoni tad-difiza tieghu;
- (c) li jiddefendi ruhu persunalment jew permezz ta' assistenza legali magħzula minnu stess jew, jekk ma jkollux mezzi bizżejjed li jħallas l-assistenza legali, din għandha tingħata lilu b'xejn meta l-interessi tal-gustizzja jehtiegu hekk;
- (d) li jezamina jew li jara li jigu ezaminati xhieda kontra tieghu u li jottjeni l-attendenza u l-ezami ta' xhieda favur tieghu taht l-istess kundizzjonijiet bhax-xhieda kontra tieghu;
- (e) li jkollu assistenza b'xejn ta' interpretu jekk ma jkunx jifhem jew jitkellem il-lingwa uzata fil-qorti.

39. (1) Kull meta xi hadd ikun akkuzat b'reat kriminali huwa għandu, kemm-il darba l-akkuza ma tigix irtrirata, jigi moghti smigh xieraq gheluq zmien ragonevoli minn qorti indipendenti u imparjali mwaqqfa b'ligi.

(2) Kull qorti jew awtorità ohra gudikanti mwaqqfa b'ligi għad-decizjoni dwar l-ezistenza jew l-estensjoni ta' drittijiet jew obbligi civili għandha tkun indipendenti u imparjali; u meta l-proceduri għal decizjoni bhal dik huma mibdija minn xi persuna quddiem qorti jew awtorità ohra gudikanti bhal dik, il-kaz għandu jigi moghti smigh xieraq gheluq zmien ragonevoli.

Tali l-ment hu indirizzat għal zewg episodji distinti. L-ewwel il-ment jirrigwarda n-nuqqas ta' assistenza legali waqt li r-rikorrenti kienu qed jigu interrogati mill-pulizija qabel ma gew akkuzati. It-tieni l-ment jirrigwarda nuqqasijiet legali mill-Qorti tal-Appell Kriminali li waslu għal kundanna tar-rikorrenti fil-proceduri kriminali meħuda kontrihom. Dawn in-nuqqasijiet huma s-segwenti cioè (a) id-dikjarazzjoni tal-Qorti li għandha toqghod fuq rakkmandazzjonijiet teknici ta' esperti mqabbda mill-Qorti billi l-Kodici Kriminali jiprovvdi fl-artikolu 656 illi l-gudikant mhux marbut li joqghod għal fehma tal-periti kontra l-perswazzjoni tieghu; (b) id-dikjarazzjoni tal-Qorti illi ma jagħmlx differenza jekk wara l-prezentata tat-tender document mir-rikorrenti huma għamlu alterazzjonijiet li ppermetta aktar access għal persuni b'dizabilita, ghaliex f'dak il-mument tal-

presentata tat-tender document id-dikjarazzjoni maghmula mir-rikorrenti fl-istess document li l-fond kien accessibbli ghal persuni b'dizabilita fil-fatt ma kienx. Ir-rikorrenti jsostnu illi l-Qorti naqset tqis li f'dawn is-sitwazzjonijiet bejn il-bidding process u selection process hemm perjodu meqjus bhala mobilisation period fejn min jobbliga ruhu jkun lest li jwettaq dak mwieghed meta jigi ffirmat il-kuntratt. In oltre l-istess tender document ma kienx jispecifika x'tip ta' accessibilita kien mistenni ghal persuni b'dizabilita. Apparti dan l-artikolu 188 tal-Kap. 9 li bih gew akkuzati r-rikorrenti jirrikjedi l-element specifiku tal-mens rea u dan ma giex kunsidrat mill-Qorti tal-Appell Kriminali.

Nuqqas ta' rappresentanza waqt l-interrogazzjoni u li waslet biex ir-rikorrenti jirrilaxxaw stqarrija

Il-principji applikabbli

Fl-ewwel lok l-artikolu 39(1) tal-Kostituzzjoni ma japplikax ghal sitwazzjonijiet li jipprecdtu t-tehid ta' proceduri kriminali u ghalhekk l-ilment tar-rikorrenti ma jistax jigi kunsidrat a bazi tal-artikolu 39. Izda l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni hu ta' interpretazzjoni aktar wiesa u dan l-ilment jista' jigi kunsidrat taht dan l-artikolu.

Din il-kwistjoni tqajmet f'diversi kawzi b'diversi konsiderazzjonijiet maghmula mill-Qorti Kostituzzjonali mhux dejjem bl-istess konkluzjoni raggunda mill-istess Qorti. A skans ta' ripetizzjoni, dan gie rilevat mill-Grand Chamber tal-Qorti Ewropea għad-Drittijiet tal-Bniedem fil-kawza **Borg vs Malta** tat-12 ta' Jannar 2016 (ara para. 35 sa 46 tal-istess sentenza). Fil-kawza Borg, fejn il-proceduri kostituzzjonali ittieħdu wara sentenza finali tal-Qorti tal-Appell Kriminali kif inhu dan il-kaz, il-Qorti Ewropea qalet hekk fuq id-dritt ta' assistenza legali fl-istadju tal-interrogazzjoni:

43. In this case the accused had made two statements in the absence of a lawyer, in the first denying any connection with possession or trafficking of drugs, and in the second admitting to having taken ecstasy pills (which amounts to possession according to the domestic case-law) but denying trafficking, although he had mentioned facts which connected him to other persons involved in trafficking.

44. The Constitutional Court reiterated the same reasoning applied in the cases of Alvin Privitera and Esron Pullicino, cited above. It further

noted case-law subsequent to Salduz in which the Court had found a violation despite the fact that the applicant had remained silent while in police custody (Dayanan v. Turkey, no. 7377/03, 13 October 2009) and despite there being no admission of guilt in the statements given by the applicants (Yeşilkaya v. Turkey, no. 59780/00, 8 December 2009). In Boz v. Turkey (no. 2039/04, 9 February 2010) the Court had stressed that the systemic restriction of access to a lawyer pursuant to the relevant legal provisions breached Article 6. The Constitutional Court further referred to the finding in Cadder v. Her Majesty's Advocate [2010] UKSC 43, which concerned the same situation in the Scottish legal system and where that court had agreed to follow Salduz to the letter.

Jidher mill-estratt ta' din is-sentenza kwotata, illi I-Qorti Ewropea, salv f'kazijiet ferm eccezzjonali, ma tippermetti ebda eccezzjoni ghar-regola li hu dritt fondamentali ta' akkuzat li jkun assistit waqt li qed jigi interrogat, aktar u aktar meta ser ihalli stqarrija li minnha nfisha hi inkriminanti, ghalkemm mhux necessarju fil-fatt lit kun saret stqarrija ghal fini ta' ksur. In-nuqqas ta' oppozizzjoni tal-interrogat li jagħmel stqarrija jew jirrispondi d-domandi; il-fatt li fi zmien li ttieħdet I-istqarrija l-ligi domestika ma kinitx tiprovd għal tali assistenza; il-fatt li I-interrogat ikun ingħata twissija u ma kien hemm ebda koerzjoni, ingann, theddid jew vjolenza ma hu ta' ebda solliev għall-intimat biex tigi gustifikata n-nuqqas tad-dritt ta' assistenza legali. Jidher anki li I-fatt li I-kawza kostituzzjonali saret wara tmiem il-proceduri kriminali ma hix ta' ostakolu għal fatt li I-vjolenza tkun seħħet. Dan jidher li kienu c-cirkostanzi kif qalet I-istess Qorti Ewropea f'parti ohra tal-istess sentenza Borg f'kuntest iehor:

54. They (cioe I-Gvern) submitted that in the present case the applicant was twenty-seven years old, and the amount of drugs involved was 816 grams of heroin which was 47% pure, which had been transported to Malta by two couriers who had already been used by the applicant for this purpose. Other objects associated with drug importation and trafficking had been seized by the police from the applicant's residence, such as telephones and a piece of paper with foreign names written on it. Other evidence besides his statement was collected and brought to the attention of the trial courts. Although the applicant chose not to sign the statement, he had voluntarily answered the questions put to him during questioning, he had been cautioned about his right to remain silent, and at no point was he threatened or coerced into giving a statement. Moreover, he answered some questions and refused to answer others, and categorically denied involvement in the drug transaction. Furthermore, the applicant was not a first offender, as according to his conviction sheet he had been arraigned on one previous occasion (concerning driving a modified car without a seatbelt).

Ghal kompletezza qed jigi wkoll sottomess dak li qal il-Gvern a rigward:

53. The Government considered that the right to see (sic) a lawyer in the early stages of a police investigation was not absolute and could be subject to restrictions. They referred to the cases of Imbrioscia, cited above; John Murray, cited above; and Ahmet Mete v. Turkey (no. 77649/01, 25 April 2006), as well as Salduz (cited above). The Government, recapitulating the facts and findings in the case of Salduz, considered that in reaching its conclusion the Grand Chamber gave particular weight to the applicant's age. The Government reiterated that the faithful interpretation of Salduz was that "a violation can only be found if the conviction of an accused person is solely based on incriminating statements that an accused made while being questioned, where the accused person was not given access to legal assistance". In their view any other interpretation thwarted the logic around the judgment. The Government further referred to the facts and findings in Plonka v. Poland (no. 20310/02, 31 March 2009); Aleksandr Zaichenko v. Russia (no. 39660/02, 18 February 2010); Nechiporuk and Yonkalo (cited above); and Huseyn and Others (also cited above) and noted that in those cases the applicants were convicted solely on the basis of their statements in which the applicants had admitted wrongdoing.

B'dana kollu I-Qorti Ewropea xorta sabet vjolazzjoni.

Applikazzjoni tal-principju ghal fatti

Jidher illi f'dan il-kaz l-istess fatti bhal dak fil-kaz ta' Borg jissusistu ghalkemm ir-reat kien wiehed differenti. Ma hemmx hjiel li r-rikorrenti gew ingannati jew sfurzati jirrilaxxaw stqarrija meta fil-perjodu li fih saret fl-2008 il-ligi ma kinitx tipprovdi ghal assistenza legali. B'danakollu I-Qorti Ewropea qed tagħmilha cara illi tali stqarrija tmur kontra d-dritt tal-akkuzat għal smigh xieraq u hi vjolazzjoni tal-artikolu 6. Din il-Qorti ma thoss li għandha tmur kontra pronunzjament daqshekk car tal-Qorti Ewropea, u fic-cirkostanzi tqis li l-fatt wahdu li ttieħdet stqarrija f'dawn ic-cirkostanzi, kemm jekk l-istqarrija influitx o meno fuq il-htija tar-rikorrenti, hi lesiva tad-drittijiet tar-rikorrenti. Għalhekk tqis l-ewwel talba bhala gustifikata. Il-Qorti pero fic-cirkostanzi tqis li għandha wkoll tqis ir-rimedju mitlub għal tali vjolazzjoni. Ir-rikorrenti ma jitħol ebda rimedju specifiku. Il-Qorti tqis illi kemm il-Kap. 319 fiz-zmien tal-interrogazzjoni u l-bdil fil-ligi domestika dwar l-assistanza legali waqt l-interrogazzjoni fl-2010 kien jew suppost kienu gia ben noti għar-rikorrenti waqt is-smigh tal-proceduri

kriminali u qabel is-sentenza tal-Qorti tal-Magistrati u wisq aktar fil-proceduri quddiem il-Qorti tal-Appell. Madankollu huma qatt ma hassew il-htiega li jilmentaw fuq l-ghotja tal-istqarrijiet u l-pregudizzju percepit minnhom issa bl-ghoti taghhom. Fl-ebda stadju tal-process kriminali ma talbu referenza kostituzjonali fuq il-kwistjoni tal-ammissibilita tal-istqarrijiet, lanqas quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali. Kien biss wara s-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali fejn instabet hatja li hassew li d-drittijiet taghhom gew mittiefsa. In oltre jidher minn qari tas-sentenza tal-Appell Kriminali illi l-Qorti tal-Appell ma strahatx biss fuq l-istqarrijiet tal-akkuzati izda hadet in konsiderazzjoni d-dikjarazzjoni ffirmata li saret mir-rikorrenti meta pprezentaw it-tender fejn issottomettew li l-fond kien accessibbli ghal persuni b'dizabilita u r-rapport teknici tal-Qorti li kkonfermaw in-nuqqas ta' accessibilita. Dawn kienu provi oggettivi li ma kienx jistriehu fuq l-istqarrija tar-rikorrenti. Konsiderazzjoni fattwali simili saret mill-Qorti Ewropea.

Fis-sentenza **Gafgen v Germany** (no. 22978/05, 03 June 2010) il-Qorti qalet hekk:

164. In determining whether the proceedings as a whole were fair, regard must also be had as to whether the rights of the defence have been respected. In particular, it must be examined whether the applicant was given an opportunity to challenge the authenticity of the evidence and to oppose its use. In addition, the quality of the evidence must be taken into consideration, as must the circumstances in which it was obtained and whether these circumstances cast doubts on its reliability or accuracy. While no problem of fairness necessarily arises where the evidence obtained was unsupported by other material, it may be noted that where the evidence is very strong and there is no risk of its being unreliable, the need for supporting evidence is correspondingly weaker (see, *inter alia*, Khan, cited above, §§ 35 and 37; Allan, cited above, § 43; and the judgment in Jalloh, cited above, § 96). In this connection, the Court further attaches weight to whether the evidence in question was or was not decisive for the outcome of the proceedings (compare, in particular, Khan, cited above, §§ 35 and 37).

Il-Qorti ghalhekk tqis fic-cirkostanzi illi d-dikjarazzjoni gudizjarja ta' lezjoni ta' dritt sancit bl-artikolu 6 hu 'just satisfaction' u jikkostitwixxi rimedju ghal kaz.

Nuqqasijiet fid-decizjoni tal-Qorti tal-Appell Kriminali

Il-principji applikabbli

Kif jghidu l-awturi **Harris, O'Boyle & Warbrick** fil-ktieb 'Law of the European Convention on Human Rights' a fol. 202 u 204 (Tieni Edizzjoni):

The application of Article 6 has presented the Court, and formerly the Commission, with various problems. A delicate question is the closeness with which it should monitor the functioning of national courts. The Court has studiously and properly followed the 'fourth instance' doctrine, according to which, as the Court regularly states, 'it is not its function to deal with errors of fact or law allegedly committed by a national Court unless and in so far as they may have infringed rights and freedoms protected by the Convention'.¹ The right to a fair hearing, which is one such Convention right, has, as its wording generally suggests, been interpreted as providing only a procedural, not a substantive, guarantee. Accordingly, the Court will intervene in respect to 'errors offact or law' by a national court only insofar as they bear upon compliance with the procedural guarantees in Article 6: it does not intervene under Article 6 because they affect the 'fairness' of the national court decision on its merits.² However, this last statement must be read subject to a limitation that is to be found in some recent Court jurisprudence to the effect that there may be a breach of Article 6 where a national court decision on the merits has been 'arbitrary or manifestly unreasonable'.³

Finally, it is relevant to note that in some contexts a breach of Article 6 will only be found to have occurred upon proof of 'actual prejudice' to the applicant. This is the case in the application of the residual 'fair hearing' guarantee in Article 6(1),⁴ and is true of some specific Article 6 guarantees. As to the latter, Stavros⁵ states in respect of criminal cases:

This tendency has manifested itself in the context of Article 6(3)(a), (b) and (d) and sometimes in the context of the right to an impartial tribunal. This is not, however, always the case. The Convention organs appear to regard the presence of actual prejudice inherent in the failure to observe other guarantees,⁶ pronouncing automatically the breach of the Convention.

¹ *Garcia Ruiz v Spain* 1999-I; 31 EHRR 589 para 28 GC. Italics added. On the 'fourth instance' doctrine, see above, p 14.

² See eg, *Anderson v UK* No 44958/98 hudoc (1999) DA.

³ *Cammilleri v Malta* No 51760/99 hudoc (2000) DA (no breach on the facts).

⁴ See below, p 246. Thus in a 'fair hearing' case, 'where the procedural flaw is not central to the notion of a fair hearing ... a violation will be registered if the shortcoming in question caused actual prejudice to the defence': *Harper v UK* No 11229/84, 1986 unreported, quoted in Stavros, p 44.

⁵ Stavros, p 44. Footnotes omitted. The same approach applies to civil cases.

⁶ Ed. The author refers to the *Artico* and *Luedicke* cases, below, pp 320 and 327, concerning Article 6(3) (c) and (e) respectively. The same must be true of the Article 6(1) guarantee of a public hearing in viewmof the purpose it serves. The requirement of 'actual prejudice' is most vividly illustrated by the ruling that an accused who is acquitted is

In cases in which 'actual prejudice' is sought, this will be decided on the basis of the hearing 'as a whole', so that a procedural deficiency that is outweighed by other aspects of the hearing⁷ or that is rectified on appeal⁸ will not involve a breach of Article 6.

Applikazzjoni tal-principji ghal fatti

Harsa lejn it-tlett aggravji konnessi ma' dan l-ilment, il-Qorti hi propensa tqis li dawn l-aggravji huma biss il-ftuh ta' appell gdid minn kawza li llum hi res judicata u billi ma hemmx triq ohra mnejn ighaddu r-rikorrenti, allura qed jirrikorru ghal rimedju kostituzjonali. Harsa sew lejn l-aggravji fil-fatt ma juru xejn hlief nuqqas ta' qbil ma' dak deciz mill-Qorti tal-Appell, principalment fuq kwsitjoni ta' interpretazzjoni procedurali u ta' fatti ma' dak li tipprovdi l-ligi kriminali.

Madankollu l-Qorti tqis illi l-gustizzja titlob illi l-ilment xorta jigi investigat fl-ispecifiku tieghu biex il-Qorti tara s-sentenza kinitx wahda arbitrarja jew manifestament irragonevoli jew jekk ir-rikorrenti soffrewx 'actual prejudice' fl-applikazzjoni tal-garanzija residwa tas-smigh xieraq.

L-ewwel ilment jirrigwarda dak li qalet il-Qorti fuq l-aderenza ma' rapport ta' esperti mqabbda minnha. Ir-rikorrenti jsostnu li l-ligi tipprovdi li l-gudikant ma għandux jinrabat ma' rapport ta' espert kontra l-perswazzjoni tieghu. Dan l-aggravju hu frivolu ghax il-ligi kull ma tagħmel hu illi tagħti l-fakolta lil gudikant li jiskarta opinjoni esperta bhal kull prova ohra ammissibbli fil-ligi fejn l-istess gudikant ma jqis li hi rilevanti jew attendibbli għal kaz. Ma jfissirx b'daqshekk li l-gudikant għandu arbitrarjament jiskarta opinjoni teknika bla ragun fondat. F'dan il-kaz kull ma għamlet il-Qorti tal-Appell hu li stqarret li opinjoni esperta f'materja specjalizzata fiha piz kbir meta l-Qorti mhix esperta fil-materja. Tali opinjoni għandha tigi osservata mhux skartata nonostante li l-gudikant jista ma joqghodx fuq relazzjoni teknika (kliem sottolineat tal-Qorti tal-Appell Kriminali).

no longer a 'victim' and so cannot complain of a breach of Article 6: *Heancy and McGuinness v Ireland* 2000-XII; 33 EHRR 264. For the 'reasonable time' exception to this, see below, p 278, n 721.

⁷ See eg, *Stanford vs UKA* 282-A (1994).

⁸ See eg, *Edwards vs UKA* 247-B (1992); 15 EHRR 417.

Kwindi ma ntqal xejn arbitrarju jew manifestament zbaljat jew pregudizjevoli għad-drittijiet tar-rikorrenti.

It-tieni l-ment tar-rikorrenti hu dwar interpretazzjoni ta' fatt għal ligi kriminali. Il-fatt li r-rikorrenti hassewhom urtati bl-argumentazzjoni tal-Qorti fuq il-kwistjoni, ma jfissirx li tali argumentazzjoni hi arbitrarja jew manifestament irragonevoli. Il-Qorti tal-Appell qieset illi l-mument rilevanti għal sejbien ta' htija ta' reat li bih kien akkuzati r-rikorrenti kein il-mument li fih sar it-tender. Dan kien il-mument li fih gie kommess ir-reat ai fini tal-ligi kriminali. Kwistonijet ohra relatati ma' tenders tal-Gvern kien irrilevanti għal skopijiet kriminali. Tali interpretazzjoni hi wahda lecita u ammissibbli fil-kamp kriminali u ma fiha xejn arbitrarju jew irragonevoli. Ebda pregudizju li jmur kontra l-artikolu 6 ma gie rekat l-rikorrenti. Dak li gie mimsus invece hu s-sejbien ta' htija għal reat fuq il-fatti tal-kaz meta quddiem il-Qorti tal-Magistrati r-rikorrenti ma nstabux hatja ghax dik il-Qorti tat-interpretazzjoni differenti. Ma hemmx xejn fil-gudikat li jwassal għal applikazzjoni hazina tal-ligi. In oltre jigi rilevat illi dan l-argument kien wiehed mill-argumenti u aggravji mqajma mill-prosekuzjoni fl-appell u li l-Qorti tal-Appell ikkunsidrat u ddecidiet dwaru.

Għalhekk dan l-ilment ma fihx siwi anqas.

L-ahhar ilment tar-rikorrenti jirrigwarda n-nuqqas tal-Qorti tal-Appell li jikkonsidra l-mens rea bhala element essenjali biex tinstab htija taht l-artikolu 188 tal-Kap. 9 li bih instabu hatja r-rikorrenti. Din il-Qorti ma tqis fondata tali allegazzjoni. Il-Qorti qieset illi r-rapporti peritali esebiti fl-att tal-kawza urew illi fil-mument tal-prezentata tat-tender document mir-rikorrenti, il-fond kollu ma kienx accessibbli għal persuni li juzaw il-wheel chair. Dan wahdu juri illi meta gie prezentat it-tender document ir-rikorrenti kien jafu li qed jikkonfermaw il-falz meta ddikjaraw li kien accessibbli għal persuni b'dizabilita. Il-Qorti qieset illi tali kondizzjoni fit-tender kienet wahda bla limitazzjoni u l-istqarrja tar-rikorrenti li l-fond kien accessibbli għal maggoranza ta' persuni b'dizabilita u li qatt ma kellhom xi hadd b'wheel chair juza l-fond ma kinitx ghajr ingann f'dikjarazzjoni ta' tender pubbliku, intiz biex jieħdu vantagg mid-dokument tat-tender bil-gidba li kien fih u sabiex b'din il-gidba l-process ighaddi fl-istadju tal-evalwazzjoni fejn

permezz ta' din il-gidba kienu partecipi. Il-Qorti altru milli ssib li l-Qorti kriminali kkunsidrat l-element tal-mens rea, cioe x-xjenza ta' dak li r-rikorrenti kienu qed jaghmlu u li kien kontra dak li kienu jipprovdu l-kondizzjonijiet specifici tat-tender, dejjem bl-interpretazzjoni li l-Qorti Kriminali tat lil kondizzjoni fit-tender mertu kollu tal-kaz, liema interpretazzjoni, din il-Qorti ma tistax ticcensura bhala arbitrarja jew manifestament irragonevoli.

Ghalhekk dan l-ilment tar-rikorrenti bbazat fuq nuqqasijiet fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali hi bla bazi.

Decide

Ghar-ragunijiet fuq moghtija l-Qorti qed tilqa' l-ewwel talba tar-rikorrenti u ssib li l-istqarrijiet moghtija mir-rikorrenti lil pulizija fl-istadju ta' interrogazzjoni kienu lesivi tad-dritt ta' smigh xieraq sancit bl-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea, u fic-cirkostanzi tqis li tali dikjarazzjoni hi 'just satisfaction' ghal vjolazzjoni subita; tichad it-tieni talba tar-rikorrenti ghax bla fundament legali jew fattwali. Spejjez jinqasmu nofs binnofs bejn il-partijiet.

Onor. Mark Chetcuti LL.D.

Imhallef

Anne Xuereb

Deputat Registratur